[ਆਦਿ ਅੰਗ ੧੩੫-੩੬]

ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥ ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥ ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥ ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥ ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥੧੨॥

ਮਾਘ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਾਘ ਤੇ ਫਗਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸਾਝੀ ਰੁੱਤ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਹਿਮਕਰ ਰੁੱਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਯਥਾ— **ਹਿਮਕਰ ਰੁਤਿ ਮਨਿ ਭਾਵਤੀ ਮਾਘੁ ਫਗਣੁ ਗੁਣਵੰਤ ਜੀਉ ॥** [ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੯੨੯]

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਿਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮਾਘੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਸਿਖ ਜਗਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ੧. ਨੀਂਹ ਕਿਹੜੇ ਦਿਨ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ੨. ਨੀਂਹ ਕਿਸ ਤੋਂ ਰਖਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ ਵਿਰੋਧ ਵਧੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਦੀ ਗਲ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ ਮਿੱਤਰ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ੧ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਵਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਸਿਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣ ਗਈ।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾਂ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਦਾ ਨਿਰਾਲਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਤ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹੈ ਇਹ ਜੰਗ ਭਾਵੇਂ ੨੨ ਵੈਸਾਖ ੧੭੬੨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਭਾਈ ਲੰਗਰ ਸਿੰਘ ਨੇ (ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਾਨ ਹੁਣ ਤਕ ਹਰੀਕੇ ਪਿੰਡ ਉਘਾ ਹੈ) ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਕੇ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਕੇ ਮਾਘੀ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿਲਤ ਭਾਵ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰੁੱਤ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ। ਵੈਸਾਖ ਵਿਚ ਜੰਗ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਇ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ), ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ (ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ), ਮਾਲਵਾ ਇਤਿਹਾਸ (ਸੰਤ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਲਿਖਿਆ ਪਰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ੨੨ ਵੈਸਾਖ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੧੯ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੭੦੫ ਈ: ਨੂੰ ਹੋਇਆ

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਇ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਇਹੋ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਯੁਧ ਗਰਮੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਪਰ ਯਾਦ ਉਹੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਭੁੱਖ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਤੰਗ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਮਾਝੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ। ਭੁੱਖ ਦਾ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਨਾ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਦਰਗਹ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਬਚਨ ਤੋੜਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੋੜੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਦਰਗਹ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਰਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਤ ਕੀਤੀ "ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਖੀ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੁੱਧ ਜਿਤਿਆ ਗਿਆ ? ਉੱਤਰ ਸੀ—ਨਹੀਂ, ਕੀ ਜੰਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ? ਫੇਰ ਵੀ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿ ਸੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਗਈ ? ਉੱਤਰ ਸੀ, ਨਹੀਂ। ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗ ਅਜੇ ਭੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਂ। ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਆ ਗਏ ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛੁੱਟੀ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ? ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜ ਕੇ (ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ) ਆਏ ਹਾਂ। ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਿਦਕ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਉਠਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚੂੜੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ, ਮਰਦ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਕਾਇਰਤਾ ਦਾ ਕਲੰਕ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਉਸ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲਾਹਵਾਂਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਸਿੰਘਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦੀ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਭਾਗ ਕੌਰ ਜੋ ਮਾਝੇ ਦੇ ਵਿਚ ਝਬਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਰਦ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਸਤਾਰ ਸਜ਼ਾ ਕੇ ਜੰਗ ਜੂਝਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਵਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ ਫੇਰ ਭੀ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਆਗੂ ਬਣਕੇ ਨਾਲ ਆਈ। ਇਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਰੋਪੜ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਏ ਤਾਂ ਵਜੀਦੇ ਦੀ ੨੦ ਹਜ਼ਾਰ ਫ਼ੌਜ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਯਤ ਨਾਲ ਪਿਛੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸਤ੍ਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਟਾਂਗੂ (ਬ੍ਰਿਛ ਤੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੂਰ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ) ਨੇ ਦੱਸਿਆਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ੌਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕੇਵਲ ਇਹੀ ਢਾਬ ਦਾ ਜਲ ਹੈ।

ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਜੰਗ ਲੜਿਆ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਜਿਊਂਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਝਾੜਾਂ ਤੇ ਵਸਤਰ ਪਾ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਦੇ ਕੇ ਜੰਗ ਅਰੰਭਿਆ (ਕਿ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ) ਤੇ ਉਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਟਿਬੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਤੁਰਕ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਮਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਜੀਦੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਆਮਤ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ। ਚੌਧਰੀ ਕਪੂਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਮੋਇਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਛੱਡ ਕੇ ਹੁਣ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਧਰਤੀ ਕਰਬਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਦੱਬਣ ਤੇ ਫੂਕਣ ਵਾਸਤੇ

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਵਜੀਦੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕਪੂਰੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭੇਤੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ੩੦-੩੦ ਕੋਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਪਿਛੇ ਹਟੀਏ ਤਾਂ ੧੦ ਕੋਹਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਵਜੀਦ ਖ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੋਥ ਲੱਭ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸੋਂ ਇਨਾਮ ਪਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਜਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਕਪੂਰਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਈਧਾਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਿਲ ਵਾੜ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਕਈ ਲੱਖ ਫ਼ੌਜ਼ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚਣੇ ਚਬਾ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਮੁੜੇ। ਜੰਗ ਬੰਦ ਹੋਏ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਤਨੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਕਿ ਜੋੜੇ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਭੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਕੌਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ ਤੇ ਨਦਰੋ-ਨਦਰੀ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਇਕ-ਇਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਖ ਆਪਣੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ, ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਵਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਧਰ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅਜੇ ਸਹਿਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਮ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵੈਸੇ ਹੀ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਸ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਗੰਮੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫ਼ੁਰਮਾਣ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਜੇ ਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਵੇਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥**
ਪਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਰ ਥੈ ਕੋਈ ਪੁਛਹੁ ਬਿਬੇਕੀਆ ਜਾਏ ॥ [ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੯੨੦]

ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਭੀ ਮੌਕਾ ਹੈ ਤੂੰ ਅਜੇ ਅਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਫੇਰ ਬੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਪੁੱਤਰ, ਕਪੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਾਪੇ ਕਦੇ ਕੁਮਾਪੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਯਥਾ— **ਸੁਤੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥ ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਤੇਤੇ ॥੧॥**
ਰਾਮਈਆ ਹਉ ਬਾਰਿਕੁ ਤੇਰਾ ॥ ਕਾਹੇ ਨ ਖੰਡਸਿ ਅਵਗੁਨ ਮੇਰਾ ॥

[ਆਸਾ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੪੭੮]

ਬੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਖ਼ਸ਼ਣਾ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਰਜ਼ਾ ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਚਾਰ ਠੋਕਰਾਂ ਜੁੱਤੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਾਰ ਦੇਵੋ। ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਠੁਕਰਾ ਕੇ ਕਹੋ ਕਿ ਨਲਾਇਕਾ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਅਗਰ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਹੀ ਆ ਜਾਓ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਸੌਖੀ ਹੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗੀ। ਜਦੋਂ ਘਗਿਆਕੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਇਸਦਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਅੱਖਾਂ ਖੋਲੀਆਂ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੌਣ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ। ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਕੰਠ ਰੁਕ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ, ਅੱਜ ਤੂੰ ਜੋ ਵੀ ਮੰਗੇ ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਭਾਵੇਂ ਇੰਦਰਪੁਰੀ ਦਾ ਰਾਜ ਮੰਗੇ ਉਹ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਪਦਵੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁੱਕ ਬੋਲੀ, ਨੇਤਰ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਡੁੱਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ :

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਯਥਾ— **ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾਰੇ ॥**

[ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ੫, ਅੰਗ ੫੩੪]

ਜਦੋਂ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਤਾਂ ਮੰਗਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਇਸ ਲਾਇਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟੀ ਗੰਢ ਲਵੋ ਅਤੇ ਬੇਦਾਵਾ ਪਾੜ ਦਿਓ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਕੀਮਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਰਸਾ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਥੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਿਦਕ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਮਰਕਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਦਾ ਕਾਗਜ ਪਾੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ।

ਯਥਾ— **ਟੂਟੀ ਗਾਢਨਹਾਰ ਗੋੁਪਾਲ ॥** [ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੮੨]

ਸਰਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ। ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੋਤ ਵਿੱਚ ਜੋਤ ਰਲ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਕੌਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰੇ ਫਟ ਲੱਗੇ ਸਨ ਇਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸਾਰੀ ਪੀੜਾ ਹਰ ਲਈ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਨੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ, ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਰਹੁ ਰੀਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਇਸ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜੁਪਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਹ ਢਾਬ ਨਹੀਂ ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਕਹਾਏਗੀ। ਸੋ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਇਸ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਇਹ ਹਨ : ੧. ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ—ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ੨. ਟਿਬੀ ਸਾਹਿਬ—ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਉਹ ਟਿੱਬੀ ਜਿਥੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਰਕ ਫ਼ੌਜਾਂ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ੩. ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ—ਜਿਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ। ੪. ਵਡਾ ਦਰਬਾਰ—ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ। ੫. ਰਕਾਬ ਸਰ—ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਰਕਾਬ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਉਹ ਰਕਾਬ ਹੁਣ ਤਕ ਉੱਥੇ ਪਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਘੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਗ ਰਾਜ ਜਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਧੂਆਂ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਗਿ=ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਮਜਨੁ=ਪੁਰਬਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਦਰਵਾਜ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਗ ਦਾ ਕੁੰਭ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦਾ ਕੁੰਭ ਹੈ ਉਹ ਨਿਤ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਤੋ ਗੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਹ ਮਾਘ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਸੂਰਜ ਮਕਰ=ਮਗਰਮੱਛ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਰਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਬਣਨੀ ਹੈ ਇਹ ਮਕਰ ਰਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਸਿਖਿਆ

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣਾ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ:

ਯਥਾ— **ਮਨ ਰੇ ਕਉਨੁ ਕੁਮਤਿ ਤੈ ਲੀਨੀ ॥**
ਪਰ ਦਾਰਾ ਨਿੰਦਿਆ ਰਸ ਰਚਿਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਨਹਿ ਕੀਨੀ ॥

[ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੯, ਅੰਗ ੬੩੧]

ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਇਹ ਜਮਨਾ ਹੈ। ਜੋ ਭਗਤੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਵਾ—ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ ਇਹ ਗੰਗਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਗੰਗਾ ਜਲੁ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ॥** [ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੩੭]

ਜੋ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥**
ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥ [ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਾ ੬੬੧]

ਇਹ ਸਰੁਸਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਗ ਕੁੰਭ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨਿਰਮਲਿਆ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮਤਾ ਧਾਰੀ ਹੈ, ਭਾਵ—ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਤੇ ਮਾਧੋ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਲਾਟ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ, ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਵਾ—ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਧੂੜੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਵਾ—ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਵਿੱਚ ਇਤਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਕਾਲੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ:

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਗੁਦੜ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਲਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਗੁਦੜ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਧੂ ਸਹਿਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ-ਵਾਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੂਰਨ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਕੇਸ ਹਰੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸੁਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੀ ਇੱਕ ਨਵਾਬ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਵਾਬ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਈ ਤੇ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਦੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਿਖਣੀ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਆਉਣਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਮਸਤਕਿ ਵਲ ਦੇਖਿਆਂ ਤਾਂ ਮਸਤਕ ਦੇ ਉਪਰ ਲੇਖ ਹੀ ਐਸੇ ਲਿਖੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਡੋਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸਦੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਹੀ ਮਿਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਥੇ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਦੜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਲਾਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭੈੜੇ ਲੇਖ ਮੇਟ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੁਧਤਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਰਨ ਧੂੜ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਯਥਾ— **ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਧੂਰਿ ਪਰੀ ਉਡਿ ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਭ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਈ ॥**

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੧੨੬੩]

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਨਣਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਉਣਾ ਕਰ:

ਯਥਾ— **ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਣੀਐ ਰਸਨਾ ਗਾਈਐ ਹਿਰਦੈ ਧਿਆਈਐ ਸੋਈ॥** [ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੧੧]

ਫਿਰ ਸਭਨਾ=ਸਾਰਿਆਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰ। ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਤੁਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਕਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਮੌਕੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਭਾਈ ਘਨ੍ਹਈਆ ਜੀ ਤਾਂ ਮੋਰਚਿਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਲ੍ਹਮ ਪੱਟੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਕਿ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਵੇਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੋਹਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੁਰਕੇ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਥੱਕ ਟੁੱਟ ਕੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬਸਤਰ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਆਪਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:

ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ, ਵਾ—ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਚਤ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਤੀ ਦਾ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ, ਧਨ ਦਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ, ਦੇਹ ਆਦਿਕ ਦਾ ਗੁਮਾਨੁ=ਹੰਕਾਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੰਗਤਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਹੰਗਤਾਂ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰੇ ਤੇ ਦੇਹ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸਟਾ ਕੀ ਟੋਕਰੀ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ। ਹਉਮੈ ਨਵਿਰਤੀ ਦੇ ਇਹ ਗੁਣ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

ਯਥਾ— **ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੈਲੁ ਉਤਾਰੈ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਏ॥**
[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੪੯]

ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥

ਸਤਸੰਗਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਮੋਹੀਐ=ਮੋਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਵਾ—ਕਾਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਸ਼ਤਰੂ ਮੋਹੀਐ=ਮੋਹਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਰੂਪ ਸੁਆਨ=ਕੁੱਤਾ ਵੀ ਬਿਨਸੈ=ਬਿਨਸ ਜਾਂਦਾ ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਵਿਕਾਰ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵੱਸ ਕੀਤਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਕਾਮ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ:

ਯਥਾ— **ਕਾਮ ਕਾਮ ਸਭ ਤੋ ਕਹੈ ਕਾਮ ਨ ਜਾਨੇ ਕੋਇ॥**
ਜੇਤੀ ਮਨ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕਾਮ ਕਹਾਵੈ ਸੋਇ॥

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਕਾਮ—ਸੋ ਇਥੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਨ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇੱਕ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਪੁਰਸ਼ ਬੜਾ ਕਾਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਸਿੱਧਾ ਉਸਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਕਰਮ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਮਨਾ ਹੀ ਕਾਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਐਸਾ ਕਿਉਂ ? ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ’ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਜਰਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਐਸਾ ਨਗਰ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ’ਤੇ ਵੀ ਐਸੇ ਨਗਰ ਹੋਣਗੇ। ਕੀ ਉੱਥੇ ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ? ਲੋਗ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਵਸੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਜਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਗਰ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਲੰਮਾ ਜਟਪੁਰਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਬੱਝਣ ਵੇਲੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਕੱਦਾਂ ਵਾਲੇ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ’ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਦੇ ਜੱਟ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਮ ਫਿਰ ਵੀ ਲੰਮਾ ਜੱਟ ਪੁਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਜਰਾ, ਬਹੁਤੇ ਲੰਮੇ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੰਮਾ ਜੱਟ ਪੁਰਾ ਆਦਿ ਬਸਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੇ ਉਸਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੰਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਾਮ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ ਭੋਗਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸਨੂੰ ਕਾਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਵਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਨਾਰਦ ਦੇ ਬਾਂਦਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਮੋਹਣੀ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਮਗਰ ਦੁੜਾ ਕੇ ਬੇਪਤ ਕੀਤਾ, ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਸ਼ੀ ਵਰਗੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਨਾ ਸਕੇ। ਕ੍ਰੀਚਕ ਵਰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਭਗਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਾਪ ਮਿਲਿਆ। ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕਲੰਕੀ ਹੋਇਆ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਤੋਂ ਮੋਹਿਤ ਹੋਇਆ :

ਯਥਾ— **ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਵਖਾਣਦਾ ਚਤੁਰਮੁਖੀ ਹੋਇ ਥਰਾ ਸਿਆਣਾ॥**
ਲੋਕਾ ਨੋ ਸਮਝਾਇਦਾ ਵੇਖਿ ਸੁਰਸਤੀ ਰੂਪ ਲੋਭਾਣਾ॥

[ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੨, ਪਉੜੀ ੭]

ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਖੜਾਇਆ। ਸੋ ਅੰਤਸ਼ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਿਸ਼ੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਕਾਮ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਰਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਾਵਣਹ॥**
ਚਿਤ ਹਰਣੰ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕ ਗੰਮ੍ਯੰ ਜਪ ਤਪ ਸੀਲ ਬਿਦਾਰਣਹ॥

[ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੩੫੮]

ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਪੰਡਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— **ਪਰ ਨਾਰਿ ਰਮੇ ਅਪਵਾਦ ਘਨੋ ਸਿਰ ਦੰਡ ਸਹੇ ਯਮ ਲੋਕ ਗਹੇਗੋ॥**

[ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਨਾਟਕ, ਅੰਗ ਚੌਥਾ ਸ੍ਵੈਯਾ, ੭੮]

ਸੋ ਇਸ ਦੇ ਤਿਆਗ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਇਹ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਯਥਾ— **ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ॥ ਤਾ ਕੈ ਨਿਕਟਿ ਬਸੈ ਨਰਹਰੀ॥**

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੩]

ਕ੍ਰੋਧ—ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਤੀਖਸ਼ਣ ਹੋਈ ਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਆਪਣੀ ਮੇਰ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਤੀਖਸ਼ਣ ਪਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਐਸੀ ਅਗਨੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆਂ ਦੇ ਘਰ ਫੂਕੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੋਧ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਰਬਾਸ਼ਾ ਰਿਸ਼ੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸ਼ਰਾਪ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅੰਬਰੀਕ ਵਰਗੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਬਿਪਤਾ ਇਸਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੇ ਪਾਈ। ਇਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਸੋ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਆਪਦੀ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ੧੦੦ (ਸੌ) ਭਰਾ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਨਾਸ਼ ਕਰਾ ਲਏ। ਇਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਪਰਸ਼ਰਾਮ ੨੧ ਵਾਰੀ ਛੱਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦੇ ਕੁੰਡ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਹੋ ਕੇ ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਗਣੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਮਰੇਗਾ ਕੀ ਬਣੇਂਗਾ ? ਮਗਹਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਜੋ ਮਰੇਗਾ ਗਧਾ ਬਣੇਗਾ।

ਮੋਹ—ਕਿਸੇ ਭੀ ਜੜ ਚੇਤਨ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਮੋਹ ਹੈ। ਮੋਹ ਵਿੱਚ ਸੁਆਰਥ ਪੁਣਾ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਮੋਹ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਮੁਨੀ ਜੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਫਾਹੀ ਪਾ ਕੇ ਮਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਫਾਹੀ ਟੁੱਟੀ ਉਸੇ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬੇਪਾਸ਼ (ਭਾਵ, ਫਾਸੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ) ਪਿਆ। ਫੇਰ ਸਤਲੁਜ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੌ ਹਿੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਸਤ=ਸੌ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਲੁਜ=ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਤਲੁਜ ਪਿਆ। ਫੇਰ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਪਹਾੜੀ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਈ, ਕਿ ਹੇ ਰਿਸ਼ੀ ਤੇਰੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਤੇਰੀ ਕੁਲ ਚੱਲੇਗੀ, ਤੂੰ ਮਰ ਨਾ। ਕੁਲ ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਨੇ ਐਸੀ ਮੱਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਮੋਹ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਇਬਰਾਹਿਮ ਪੈਗੰਬਰ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫੇਰ ਵੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਥਾਂ ਬੱਕਰਾ ਹਲਾਲ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਹਰਣ ਦਾ ਮੋਹ ਕੀਤਾ ਉਸੇ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਹਿਰਣ ਦੀ ਜੂਨ ਮਿਲੀ ਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਜੜਭਰਥ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ।

ਲੋਭ—ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲੋਭ ਹੈ। ਲੋਭੀ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਰਾਜ ਕੰਨਿਆ ਨੂੰ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਰਿਛ ਨੇ ਖਾਧਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਭੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹਲਕੇ ਕੁੱਤੇ ਵਰਗੀ ਦੱਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆ ਕੁੱਤਾ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪਰਾਏ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਲੋਭ ਲਹਰਿ ਸਭੁ ਸੁਆਨੁ ਹਲਕੁ ਹੈ ਹਲਕਿਓ ਸਭਹਿ ਬਿਗਾਰੇ ॥**
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਦੀਬਾਨਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਗੁਰਿ ਗਿਆਨੁ ਖੜਗੁ ਲੈ ਮਾਰੇ ॥

[ਨਟ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੯੮੩]

ਲੋਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆ ਕੁੱਤਾ ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਣਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ। ਪੂਛ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਝੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦਸੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਭੀ ਆਦਮੀ ਪੂਛ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਅੱਡਣਾ ਤੇ ਮੰਗਦਿਆਂ ਸੰਗਣਾਂ ਨਾ, ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੰਦਿਆਂ ਰੂਪੀ ਝੱਗ ਹਰ ਵਕਤ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਦਸੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰਲੀ ਪੰਗਤੀ ਤੋਂ ਗੁਮਾਨ=ਹੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਰਾਵਣ, ਹਰਣਾਖਸ਼, ਕੰਸ ਦੁਰਯੋਧਨ ਵਰਗੇ ਨਾਸ ਹੋਏ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਐਸਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੈ।

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਯਥਾ— **ਜਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਾਰੇ ਪੰਚ ਸੂਰਬੀਰ ਐਸੋ ਕਉਨੁ ਬਲੀ ਰੇ॥**
ਜਿਨਿ ਪੰਚ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ ਗੁਦਾਰੇ ਸੋ ਪੂਰਾ ਇਹ ਕਲੀ ਰੇ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੪੦੪]

ਜਿਹੜੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਯਥਾ— **ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਾ ਲੋਭੁ ਬਿਆਪੈ ਜੋ ਜਨ ਪ੍ਰਭ ਸਿਉ ਰਾਤਿਆ॥**

[ਬਿਹਾਗੜਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੫੪੩]

ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਵੱਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਮੋਹੁ ਮਲਿ ਬਿਵਸਿ ਕੀਅਉ ਕਾਮੁ ਗਹਿ ਕੇਸ ਪਛਾੜ੍ਉ॥**
ਕ੍ਰੋਧੁ ਖੰਡਿ ਪਰਚੰਡਿ ਲੋਭੁ ਅਪਮਾਨ ਸਿਉ ਝਾੜ੍ਉ॥ [ਸੂਯੇ ਮਹਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੪੦੬]

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕੋ-ਇੱਕ ਜੁਗਤੀ ਹੈ, ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਾਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ।

ਯਥਾ— **ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਅਹੰਮੇਵ॥**
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਗੁਰਦੇਵ॥ [ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੬੮]

ਸਾਖੀ ਲੋਭ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ—ਪਾਪ ਦਾ ਬਾਪ ਕੌਣ ਹੈ ?—ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੰਡਿਤ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੰਡਿਤ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਕਢਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜਨ! ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਿਦਵਾਨ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਪਰਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਉਤਰ ਪੁਛਣਾ ਕਰੋ।

੧. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ?
੨. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ?
੩. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ?
੪. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ?
੫. ਪਾਪ ਦਾ ਬਾਪ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਈਰਖਾਲੂ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ। ਰਾਜ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਈਰਖਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਰੋਜੀ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਚੰਗਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸੋਂ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੋਹਲਤ ਮੰਗ ਲਈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਹਰ ਵਕਤ ਉਦਾਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਉੱਤਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦਾ। ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਕੀ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਧੀਰਜ ਹੋਈ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਸੋਚ

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਕੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ, ਇੱਕ ਗ਼ਰੀਬ ਲੱਕੜਹਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਦੂਜੀ ਵੇਸਵਾ ਤੇ ਤੀਜੇ ਇੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣੇ, ਚੌਥਾ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੋਹਲਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲ ਪਈ। ਜਿਸ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਸਨ, ਉਸਨੂੰ ੫੦੦ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਇੱਕ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਤੂਰਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਕੱਛ ਵਿੱਚ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਕਪੜੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ, ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੜਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ (ਲੱਕੜਹਾਰਾ, ਵੇਸਵਾ, ਸੰਤ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਤੇ ਈਰਖਾਲੂ ਪੰਡਿਤ) ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣਾ ਕੀਤੇ :

੧. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ? ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਲੱਕੜਹਾਰਾ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਗ਼ਰੀਬ ਇਥੇ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

੨. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ ? ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵੇਸਵਾ ਅੱਗੇ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਥੇ ਵਿਕਾਰ ਭੋਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੈ ਤੇ ਪੈਸਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸੁਖੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗੀ।

੩. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਕੌਣ ਸੁਖੀ ਰਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜਨ ਐਸੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੇ ਕੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲੇਗਾ।

੪. ਇਥੇ ਕਿਹੜਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲੇਗਾ ? ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਥੇ ਵੀ ਸੁਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਸੁਖੀ ਰਹੇਗਾ।

੫. ਪਾਪ ਦਾ ਬਾਪ ਕੌਣ ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਲੜਕੀ ਨੇ ਈਰਖਾਲੂ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ—ਪੰਡਿਤ ਜੀ! ਆਪਣੀ ਕੱਛ ਵਿੱਚੋਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਤੂਰਾ ਕੱਢ ਦਿਓ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ੫੦੦ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਖੇ ਤੋਂ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਭ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ। ਸੋ ਐਸਾ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਲੋਭ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥

ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗਿ=ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ=ਸੰਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ=ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥ, ਸੰਬੰਧੀ ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਰੂਪ ਹਨ। ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਭ ਝੂਠ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ,

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸ਼ਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਤਿਆਦਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਜੋ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਅਠਸਠਿ=ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਸਗਲ=ਸਾਰੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਨੁ=ਫਲ ਨਾਲੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਦਇਆ ਮਾਂ ਮੰਨੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. **ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥** [ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੩]

੨. **ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ ॥**
ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ ॥ [ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੪੬੮]

੩. **ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥ ਇਨ ਬਿਧਿ ਬਰਤੁ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ ॥**
[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫੪, ਅੰਗ ੨੯੯]

ਰਹਿਬਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਸਿਰ ਕੀ ਸੋਭ ਉਤਾਰ ਕੈ ਚੀਨਯੋ ਆਤਮ ਰਾਮ ॥**
ਸਾਠ ਕੋਸ ਮਕਾ ਮਿਲਿਓ, ਦੇਖ ਦਇਆ ਕੇ ਕਾਮ ॥
[ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਭਗਤ ਮਾਲ ਕ੍ਰਿਤ ਗਿਆਨੀ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ ੩੭੯]

ਦਇਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ੧. **ਦਇਆ ਧਰਮ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਪਾਪ ਮੂਲ ਅਭਿਮਾਨ ॥**
ਤੁਲਸੀ ਦਇਆ ਨ ਛੋਡੀਐ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨ ॥ [ਤੁਲਸੀ ਜੀ]

੨. **ਸਤ ਸੰਤੋਖੁ ਨ ਔਰ ਸੁਖ, ਤਪ ਨ ਖਿਮਾ ਸਮ ਜਾਨ ॥**
ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸਮਦਾਨ ਨਹਿ ਧਰਮ ਨ ਦਯਾ ਸਮਾਨ ॥੧॥ [ਸਾਰਕੁਤਵਲੀ ਅਧਿ : ੧]

ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥

ਜਿਸਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਨਿਰ-ਹੰਕਾਰ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਵੈ= ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਜਾਨ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਚਤੁਰ ਸਿਆਣਾ ਸੁਘੜੁ ਸੋਇ ਜਿਨਿ ਤਜਿਆ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥** [ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੯੭]

ਬਾਕੀ ਭਾਵੇਂ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਸਾਇੰਸਦਾਨ, ਵਕੀਲ, ਵਜ਼ੀਰ, ਭਾਵੇਂ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਬਕਤਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਨੀ ਹੋਵੇ ਚੰਗੀ ਕੁਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੂਰਖ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥** [ਵਾਰ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੪੦]

ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭੁ=ਮਾਲਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨੁ=ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥੧੨॥

ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸੁਚੇ=ਪਵਿੱਤਰ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ=ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਫਿਰ ਰਜੋ, ਤਮੋ ਤੋ ਰਹਿਤ ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਵਾ—ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ॥

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com